

Občanské právo

Daniel Bartoň

Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta

Základy práva, 3. května 2016

Koncepce,
systematika a
základní zásady
NOZ

Koncepce a systematika
NOZ

Základní zásady
občanského práva

Základní pojmy a
instituty
občanského práva

Osoby

Zastoupení

Věci

Právní jednání

Manželství, příbuzenství,
švagrovství

Držba

Vlastnictví

Věcná práva k cizím věcem

Dědické právo

Smlouva

Závazky z deliktů

Závazky z jiných právních
důvodů

Prameny a
literatura

Přehled přednášky

Koncepce, systematika a základní zásady NOZ

Koncepce a systematika NOZ

Základní zásady občanského práva

Základní pojmy a instituty občanského práva

Osoby

Zastoupení

Věci

Právní jednání

Manželství, příbuzenství, švagrovství

Držba

Vlastnictví

Věcná práva k cizím věcem

Dědické právo

Smlouva

Závazky z deliktů

Závazky z jiných právních důvodů

Koncepce,
systematika a
základní zásady
NOZ

Koncepce a systematika
NOZ

Základní zásady
občanského práva

Základní pojmy a
instituty
občanského práva

Osoby

Zastoupení

Věci

Právní jednání

Manželství, příbuzenství,
švagrovství

Držba

Vlastnictví

Věcná práva k cizím věcem

Dědické právo

Smlouva

Závazky z deliktů

Závazky z jiných právních
důvodů

Prameny a
literatura

Principiální změny v NOZ

- ▶ Obrat od státostřednosti k člověkostřednosti
- ▶ Použití soukromoprávních metody a formulací místo veřejnoprávních
- ▶ Spojení roztráštěné právní úpravy do jednoho kodexu
- ▶ Návrat k předsocialistické terminologii

Jednotná formulace domněnek a fikcí

- ▶ Vyvratitelná právní domněnka: „má se za to, že“
- ▶ Nevyvratitelná právní domněnka: „platí, že“
- ▶ Právní fikce: „považuje se za“, „hledí se na“

Systematika NOZ (5 částí)

- ▶ **Obecná část** (předmět úpravy a základní zásady, osoby, zastoupení, věci, právní skutečnosti)
- ▶ **Rodinné právo** (manželství, příbuzenství a švagrovství, péče o dítě)
- ▶ **Absolutní majetková práva** (věcná práva, dědické právo)
- ▶ **Relativní majetková práva** (závazky)
- ▶ **Ustanovení společná, přechodná a závěrečná**

- ▶ § 1 odst. 2 NOZ: *Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*
- ▶ § 3 odst. 1 NOZ: *Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.*

Zásady soukromého práva (§ 3 odst. 2 NOZ)

- a) každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí,
- b) rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,
- c) nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých,
- d) daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny,
- e) vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká, a
- f) nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží.

Zásady soukromého práva (§ 4 a 5 NOZ)

- ▶ Má se za to, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a že to každý od ní může v právním styku důvodně očekávat.
- ▶ Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.

Zásady soukromého práva (§ 6 až 8 NOZ)

- ▶ Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.
- ▶ Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.
- ▶ Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.
- ▶ Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

Ochrana soukromých práv

- ▶ Každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc. Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud.
- ▶ Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.

Svépomoc (§ 14 NOZ)

- 1) Každý si může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě.
- 2) Hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může jej každý, kdo je takto ohrožen, odvrátit úsilím a prostředky, které se osobě v jeho postavení musí jevit vzhledem k okolnostem jako přiměřené.

Právní osobnost a svéprávnost

- ▶ **Právní osobnost** je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.
- ▶ **Svéprávnost** je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).
- ▶ Právní osobnosti ani svéprávnosti se nikdo nemůže vzdát ani zčásti; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu.

Fyzická osoba

- ▶ člověk má právní osobnost od narození až do smrti
- ▶ § 25 NOZ: *Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.*
- ▶ § 30 odst. 1 NOZ: *Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku.*
- ▶ Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti soudem nebo uzavřením manželství

Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat

- ▶ Pokud člověk vlastní nezpůsobilost očekává, může učinit **předběžné prohlášení** o tom, jak či kým mají být jeho záležitosti spravovány
- ▶ Člověk, který potřebuje **nápomoc při rozhodování**, protože mu v něm duševní porucha působí obtíže, si může s podpůrcem sjednat poskytování podpory (smlouva o nápomoci musí být schválena soudem)
- ▶ **Zastoupení členem domácnosti** – pokud duševní porucha brání zletilému právně jednat (zastoupení nutno schválit soudem)
- ▶ **Omezení svéprávnosti** – jen v zájmu daného člověka, po jeho zhlédnutí a poté, co je vyvinuto potřebné úsilí ke zjištění jeho názoru; jen pokud neexistuje méně omezující opatření k dosažení stejného účelu; omezit svéprávnost může pouze soud, a to jen na 3 roky (možnost prodloužit)

Právní osoba

- ▶ Organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná
- ▶ Může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou
- ▶ Zpravidla zapisovány do veřejných rejstříků

Ustavení, vznik, zrušení, likvidace, zánik

- ▶ Právní osobu lze **ustavit** zakladatelským právním jednáním, zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci, popřípadě jiným způsobem, který stanoví jiný právní předpis
- ▶ Právní osoba zpravidla **vzniká** dnem zápisu do veřejného rejstříku
- ▶ Právní osoba se **zrušuje** právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla ustavena, a z dalších důvodů stanovených zákonem
- ▶ Po zrušení právní osoby zpravidla následuje **likvidace**, jejímž cílem je vypořádání majetku, vyrovnání dluhů a naložení s čistým majetkovým zůstatkem
- ▶ Právní osoba zapsaná ve veřejném rejstříku **zanikne** dnem výmazu z tohoto rejstříku; pokud nepodléhá zápisu, tak dnem skončení likvidace

Veřejná prospěšnost (§ 146 NOZ)

Veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu.

Druhy právnických osob I

- ▶ **Korporace** – společenství osob
 - ▶ **Spolek**
 - ▶ korporace založená nejméně třemi osobami vedenými společným zájmem k uspokojování a ochraně takového zájmu
 - ▶ hlavní činností spolku nemůže být podnikání nebo jiná výdělečná činnost
 - ▶ založen na dobrovolnosti, samosprávě a oddělení majetkových sfér spolku a jeho členů s vyloučením zákonného ručení členů spolku za spolkové dluhy
 - ▶ Obchodní korporace

Druhy právnických osob II

- ▶ **Fundace** – právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu
 - ▶ **Nadace** – má trvale svými výnosy sloužit společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu, vyjma podpory politických stran a hnutí
 - ▶ **Nadační fond** – neslouží trvalému účelu, tudíž není nutné stanovit, aby vklady a dary do nadačního fondu splňovaly předpoklad trvalého výnosu
- ▶ **Ústav** – právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky; výsledky této činnosti jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených

Co je zastoupení?

- ▶ **Zástupce** – ten, kdo je oprávněn právně jednat jménem jiného
- ▶ Práva a povinnosti vznikají přímo zastoupenému (nikoliv zástupci)
- ▶ Rozlišujeme smlouvu o zastoupení a plnou moc

Zákonné zastoupení a opatrovnictví

- ▶ Sledují ochranu zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv
- ▶ Zákonný zástupce nesmí odejmout zastoupenému **věc zvláštní obliby**, ledaže to odůvodňuje ohrožení jeho života či zdraví, a jedná-li se o nezletilého, který není plně svéprávný, také jiný závažný důvod (obdobně při pobytu v různých zařízeních)
- ▶ § 461 (1) NOZ: *Spravuje-li zákonný zástupce nebo opatrovník jmění zastoupeného, náleží mu běžná správa takového jmění. Nejedná-li se o běžnou záležitost, vyžaduje se k naložení se jměním zastoupeného schválení soudu.*
- ▶ Zákonný zástupce ani opatrovník nemůže požadovat od zastoupeného odměnu za zastoupení (kromě případů kdy spravuje jmění)

Opatrovnictví

- ▶ Soud jmenuje opatrovníka člověku, je-li to potřeba k ochraně jeho zájmů, nebo vyžaduje-li to veřejný zájem
- ▶ Opatrovník je jmenován zejména v následujících situacích:
 - ▶ omezení svéprávnosti
 - ▶ zdravotní stav působící obtíže při správě jmění nebo hájení práv
 - ▶ neznámý pobyt
 - ▶ neznámý člověk
- ▶ Osoba, které byl opatrovník jmenován, se na dobu trvání opatrovnictví stává **opatrovancem**
- ▶ **Kolizní opatrovník** – jmenuje soud v případě střetu zájmu zákonného zástupce (opatrovníka) se zájmem zastoupeného nebo při střetu zájmu těch, kteří jsou zastoupeni jednou osobou

Další opatrovnické instituty

- ▶ **Veřejný opatrovník** – obec, kde má opatrovanec bydliště (nebo právnická osoba touto obcí zřízená k plnění úkolů tohoto druhu)
- ▶ **Opatrovnická rada** – konzultativní a kontrolní orgán volený schůzí osob blízkých opatrovanci a jeho přátel; vykonává dozor nad činností opatrovníka a zaujímá stanoviska k některým důležitým rozhodnutím (pokud není ustavena, vykonává tuto činnost soud)
- ▶ Opatrovnictví právnické osoby

Pojem věci

- ▶ **Věc** – vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí
- ▶ **Veřejný statek** – věc určená obecnému užívání
- ▶ **Plod** – to, co věc pravidelně poskytuje ze své přirozené povahy
- ▶ **Užitky** – to, co věc pravidelně poskytuje ze své právní povahy
- ▶ Věcí není lidské tělo (ani jeho části) ani živé zvíře
- ▶ **Součást věci** – vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být odděleno, aniž se tím věc znehodnotí
- ▶ **Příslušenství věci** – vedlejší věc vlastníka u věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich hospodářského určení

- ▶ NOZ upouští od socialistického konceptu *právních úkonů* a vrací se k termínu *právní jednání*
- ▶ § 545 NOZ: *Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.*
- ▶ NOZ právní jednání nedefinuje, ale je zřejmé, že by mělo splňovat následující náležitosti:
 - ▶ vůle jednající osoby
 - ▶ vážnost
 - ▶ svoboda
 - ▶ určitost a srozumitelnost

Neplatnost právních jednání

- ▶ § 574 NOZ: *Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.*
- ▶ § 578 NOZ: *Chyby v psaní nebo v počtech nejsou právnímu jednání na újmu, je-li jeho význam nepochybný.*
- ▶ § 580 NOZ: *Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.*

Následky neplatnosti

- ▶ § 586 NOZ: *(1) Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba. (2) Nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné.*
- ▶ § 588 NOZ: *Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.*

Relativní neúčinnost

- ▶ Dříve odporovatelnost
- ▶ § 588 NOZ: *Zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné.*
- ▶ Nutno podat odpůřčí žalobu

Co je manželství a jak vzniká?

- ▶ Trvalý svazek muže a ženy vzniklý zákonem stanoveným způsobem
- ▶ Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc
- ▶ Vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle snoubenců
- ▶ Rozlišujeme občanský a církevní sňatek

Obstarávání záležitostí a zastupování

- ▶ V běžných záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně
- ▶ Manžel má právo zastupovat svého manžela v běžných záležitostech
- ▶ Výše uvedené neplatí v případě nesouhlasu toho druhého nebo pokud spolu manželé nežijí ve společné domácnosti

Společné jmění manželů

- ▶ **Společné jmění manželů** tvoří vše, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů
- ▶ Rozlišujeme 3 režimy společného jmění manželů:
 - ▶ zákonný režim
 - ▶ smluvený režim
 - ▶ režim založený rozhodnutím soudu

- ▶ Smrtí
- ▶ **Rozvodem** – manželství může být rozvedeno, pokud je soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení (výjimky: pokud by to bylo v rozporu se zájmem nezletilého dítěte nebo manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel)
- ▶ Rozlišuje se:
 - ▶ rozvod se zjišťováním příčin rozvratu (rozvod bez domněnky rozvratu)
 - ▶ rozvod bez zjišťování příčin rozvratu (když se k návrhu na rozvod druhý manžel připojí)

- ▶ Vztah osob založený na pokrevním poutu, nebo vzniklý osvojením
- ▶ **V linii přímé** – jedna osoba pochází od druhé
- ▶ **Ve vedlejší linii** – osoby mají společného předka, ale přitom nepocházejí jedna od druhé
- ▶ Stupeň příbuzenství mezi dvěma osobami se určuje podle počtu zrození, jimiž v linii přímé pochází jedna od druhé a ve vedlejší linii obě od svého nejbližšího společného předka

Švagrovství

- ▶ Vznikem manželství vznikne švagrovství mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela (ne však mezi příbuznými jednoho manžela a příbuznými druhého manžela)
- ▶ V jaké linii a v jakém stupni je někdo příbuzný s jedním manželem, v takové linii a v takovém stupni je sešvagřen s druhým manželem
- ▶ Zanikne-li manželství smrtí jednoho z manželů, švagrovství tím nezaniká

- ▶ **Držitel** – osoba, která má faktickou moc nad věcí a úmysl nakládat s věcí jako s vlastní
- ▶ **Řádná držba** – zakládá se na platném právním důvodu
- ▶ **Poctivá držba:** *Kdo má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, které vykonává, je poctivý držitel. Nepoctivě drží ten, kdo ví nebo komu musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží.*
- ▶ **Pravá držba:** *Neprokáže-li se, že se někdo vetřel v držbu svémocně nebo že se v ni vloudil potajmu nebo lstí, anebo že někdo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou, jde o pravou držbu.*
- ▶ Má se za to, že držba je řádná, poctivá a pravá

Práva poctivého držitele

- ▶ Věc držet a užívat ji, klidně ji i zničit
- ▶ Náleží mu plody (po oddělení) a užitky (které dospěly)
- ▶ Hradí se mu náklady nutné pro zachování podstaty věci a náklady zvyšující hodnotu věci
- ▶ Nehradí se mu obvyklé udržovací náklady

Práva a povinnosti nepoctivého držitele

- ▶ Povinnost vydat veškerý užitek a nahradit škodu
- ▶ Právo na uhrazení nutných nákladů

Občanské právo

Daniel Bartoň

Koncepce,
systematika a
základní zásady
NOZ

Koncepce a systematika
NOZ

Základní zásady
občanského práva

Základní pojmy a
instituty
občanského práva

Osoby

Zastoupení

Věci

Právní jednání

Manželství, příbuzenství,
švagrovství

Držba

Vlastnictví

Věcná práva k cizím věcem

Dědické právo

Smlouva

Závazky z deliktů

Závazky z jiných právních
důvodů

Prameny a
literatura

Práva a povinnosti vlastníka

- ▶ Má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu nakládat a jiné osoby z toho vyloučit
- ▶ Nesmí nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob
- ▶ Nesmí vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit

Vyvlastnění a omezení vlastnického práva

- ▶ Ve stavu nouze nebo v naléhavém veřejném zájmu lze na nezbytnou dobu a v nezbytné míře použít vlastníkovu věc, pokud účelu nelze dosáhnout jinak
- ▶ Ve veřejném zájmu, který nelze uspokojit jinak, a jen na základě zákona lze vlastnické právo omezit nebo věc vyvlastnit

Nabytí vlastnického práva

- ▶ **Přivlastněním** – věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci
- ▶ **Nálezem**
- ▶ **Přírůstkem** – např. plody, naplavenina, stavba
- ▶ **Vydržením** – drží-li poctivý držitel vlastnické právo po určenou dobu (3 roky u věcí movitých, 10 let u nemovitostí), vydrží je a nabude věc do vlastnictví; vyžaduje se pravost držby a právní důvod, který by postačoval ke vzniku vlastnického práva
- ▶ **Převodem**
- ▶ **Nabytím od neoprávněného**
- ▶ **Rozhodnutím orgánu veřejné moci**

Právo stavby

- ▶ Speciální věcné právo stavebníka mít stavbu na pozemku jiného vlastníka
- ▶ Je věcí nemovitou; stavba vyhovující právu stavby je jeho součástí, ale také podléhá ustanovením o nemovitých věcech
- ▶ Nabývá se smlouvou, vydržením nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci; ke vzniku nutný zápis do veřejného seznamu (kromě vydržení)
- ▶ Dočasné (max. 99 let; u vydržení automaticky 40 let)

- ▶ **Služebnost** – povinnost vlastníka ve prospěch jiného něco trpět nebo něčeho se zdržet
- ▶ Rozlišujeme služebnou a panující věc
- ▶ **Pozemkové služebnosti**
 - ▶ služebnost inženýrské sítě
 - ▶ opora cizí stavby
 - ▶ služebnost okapu, právo na svod dešťové vody
 - ▶ právo na vodu
 - ▶ služebnost stezky, průhonu a cesty
 - ▶ právo pastvy
- ▶ **Osobní služebnosti:** užívací právo, požívací právo, služebnost bytu

Reálná břemena

- ▶ Zakládají vlastníku věci dočasnou povinnost k plnění s tím, že nebude-li plněno, transformuje se právo z reálného břemene v substituční oprávnění na peněžitou náhradu, pro niž je možné vést výkon rozhodnutí nebo exekuci na zatíženou nemovitou věc obdobně jako při zástavním právu
- ▶ Např. udržovat studnu jiného vlastníka, dodávat potraviny, dodávat otop

- ▶ Při zajištění dluhu zástavním právem vznikne věřiteli oprávnění, nesplní-li dlužník dluh řádně a včas, uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy do ujednané výše, a není-li tato ujednána, do výše pohledávky s příslušenstvím ke dni zpeněžení zástavy
- ▶ **Osobní dlužník** – dlužník, jehož dluh je zástavou zajištěn
- ▶ **Zástavce** – osoba, která uzavírá se zástavním věřitelem zástavní smlouvu
- ▶ **Zástavní dlužník** – vlastník zástavy
- ▶ **Vespolné zástavní právo** – zajištění pohledávky více věcmi (zástavami)

Zadržovací právo

- ▶ Kdo má povinnost vydat cizí movitou věc, kterou má u sebe, může ji ze své vůle zadržet k zajištění splatného dluhu osoby, jíž by jinak měl věc vydat
- ▶ Zajistit zadržovacím právem lze v zákonem vymezených případech také nesplatný dluh (např. pokud dlužník prohlásí, že dluh nesplní)

Dědické právo

- ▶ Dědické právo (v širším slova smyslu) upravuje přechod majetkových poměrů zemřelého člověka na jiné osoby
- ▶ Dědické právo (v užším slova smyslu) je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní
- ▶ **Pozůstalost** – celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci
- ▶ **Dědictví** – to z pozůstalosti, co skutečně připadá jako jmění osobě, která je dědicem
- ▶ Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele (kdo zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, nedědí)

Pořízení pro případ smrti

- ▶ **Závěť** – odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz
- ▶ **Dědická smlouva** – dvoustranné právní jednání, kterým jedna strana (zůstavitel) povolává bezúplatně nebo za úplatu druhou stranu za dědice své pozůstalosti nebo její části a druhá strana své ustavení za dědice přijímá
- ▶ **Dovětek** – doba závěti, ale nejsou samostatně povolávání dědicové
- ▶ Neplatné je pořízení ve prospěch osoby, která zůstaviteli poskytovala zdravotnické nebo sociální služby
- ▶ Pořízením nelze zkrátit povinný díl nepominutelného dědice (výjimky: zřeknutí se dědického práva a vydědění)

- ▶ Odkazem se odkazovníku zřizuje pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva
- ▶ Odkazovník není dědicem; není tedy zatížen povinnostmi přispět na úhradu zůstavitelových dluhů (výhodné pro dobročinné účely)
- ▶ Zatímco dědictví reprezentuje podíl na pozůstalosti, odkazem se přikazuje dědici nebo odkazovníku, aby osobě, v jejíž prospěch je odkaz zřízen, vydala určitou věc buď z pozůstalosti nebo z vlastního majetku
- ▶ Odkazy připadají k tíži všem dědicům podle poměru jejich podílů

- ▶ *Smlouvou* vyjadřují strany vůli zřítit mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy
- ▶ Ze *závazku* má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit (alternativně: ze závazku je dlužník povinen něco dát, něco konat, něčeho se zdržet nebo něco strpět a věřitel je oprávněn to od něho požadovat)
- ▶ Právní úprava smluv (závazků ze smluv) se použije přiměřeně i na závazky vzniklé na základě jiných právních skutečností a na jednostranné projevy vůle

Uzavření smlouvy

- ▶ Okamžikem, kdy strany ujednájí obsah smlouvy (kdy nabyde účinnosti přijetí nabídky)
- ▶ **Jednání o smlouvě:** autonomie vůle, informační povinnost, povinnost jednat poctivě, povinnost chránit důvěrné informace
- ▶ **Návrh na uzavření smlouvy (nabídka, oferta):** musí z něho být zřejmé, že ten, kdo jej činí, má vážný úmysl uzavřít určitou smlouvu s osobou vůči níž nabídku činí a tato nabídka obsahuje podstatné náležitosti smlouvy tak, aby smlouva mohla být uzavřena jejím jednoduchým a nepodmíněným přijetím
- ▶ **Přijetí nabídky (akceptace):** včasný a bezvýhradný souhlas s nabídkou

Smlouvy pojmenované a nepojmenované

- ▶ Zákonná ustanovení upravující jednotlivé typy smluv se použijí na smlouvy, jejichž obsah zahrnuje podstatné náležitosti smlouvy stanovené v základním ustanovení pro každou z těchto smluv
- ▶ Strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště jako typ smlouvy upravena, tj. smlouvu nepojmenovanou (inominátní)

- ▶ Darovací smlouvou dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci nebo se zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví a obdarovaný dar nebo nabídku přijímá
- ▶ **Darování podpory** – závazek dárce obdarovaného pravidelně podporovat
- ▶ **Odvolání daru:** pro nouzi nebo pro nevděk

Přenechání věci k užití jinému I

- ▶ **Výprosa** – bezplatné přenechání věci k užívání, aniž by byla sjednána doba nebo účel užívání; půjčitel může žádat vrácení věci dle libosti
- ▶ **Výpůjčka** – smlouvou o výpůjčce půjčitel přenechává vypůjčiteli nezuživatelnou věc a zavazuje se mu umožnit její bezplatné dočasné užívání; půjčitel se nemůže domáhat předčasného vrácení věci (až na výjimky)
- ▶ **Zápůjčka** – přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu
- ▶ **Úvěr** – smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky

Přenechání věci k užití jinému II

- ▶ **Nájem** – nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné
- ▶ **Pacht** – pachtovní smlouvou se propachtovatel zavazuje přenechat pachtýři věc k dočasnému užívání a *požívání* a pachtýř se zavazuje platit za to propachtovateli pachtovné nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci
- ▶ **Licence** – licenční smlouvou poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu

Smlouva o péči o zdraví

Smlouvou o péči o zdraví se poskytovatel vůči příkazci zavazuje pečovat v rámci svého povolání nebo předmětu činnosti o zdraví ošetřovaného, ať již je jím příkazce nebo třetí osoba.

Občanské právo

Daniel Bartoň

Koncepce,
systematika a
základní zásady
NOZ

Koncepce a systematika
NOZ

Základní zásady
občanského práva

Základní pojmy a
instituty
občanského práva

Osoby

Zastoupení

Věci

Právní jednání

Manželství, příbuzenství,
švagrovství

Držba

Vlastnictví

Věcná práva k cizím věcem

Dědické právo

Smlouva

Závazky z deliktů

Závazky z jiných právních
důvodů

Prameny a
literatura

Zaopatřovací smlouvy

- ▶ **Důchod** – smlouvou o důchodu se plátce zavazuje platit příjemci pravidelné peněžní dávky (důchod)
- ▶ **Výměnek** – smlouvou o výměnku si vlastník nemovité věci vyměňuje v souvislosti s jejím převodem pro sebe nebo pro třetí osobu požitky, úkony nebo práva sloužící k zaopatření na dobu života nebo na dobu určitou a nabyvatel nemovité věci se zavazuje zaopatření poskytnout

Náhrada újmy

- ▶ Vždy se nahrazuje **újma na jmění (škoda)**
- ▶ **Nemajetková újma** se nahrazuje, pokud tak stanoví zákon nebo pokud tak je výslovně ujednáno

Předpoklady vzniku povinnosti nahradit škodu

- ▶ **Porušení povinnosti**
- ▶ **Vznik škody**
- ▶ **Příčinná souvislost** mezi porušením povinnosti a vznikem škody
- ▶ **Zavinění** (pokud nejde o objektivní odpovědnost)
- ▶ **Absence okolností vylučujících protiprávnost** – nutná obrana, krajní nouze

Způsoby náhrady škody

- ▶ Uvedením do předešlého stavu; není-li to dobře možné nebo to žádá poškozený, hradí se v penězích
- ▶ Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním (v penězích nebo jiným účinným způsobem)
- ▶ Hradí se skutečná škoda a ušlý zisk

Bezdůvodné obohacení

- ▶ Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil
- ▶ Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch
 - ▶ plněním bez právního důvodu
 - ▶ plněním z právního důvodu, který odpadl
 - ▶ protiprávním užitím cizí hodnoty
 - ▶ tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám

Nepříkázané jednání

- ▶ Vmísí-li se někdo do záležitostí jiné osoby, ač k tomu není oprávněn, jdou k jeho tíži následky z toho vzniklé
- ▶ Výjimky – případy, kdy je takové jednání po právu a kdy má nepříkázaný jednatel právo na náhradu účelně vynaložených nákladů:
 - ▶ odvracení škody
 - ▶ záchrana cizí věci
 - ▶ jednání k užitku jiné osoby

Upotřebení cizí věci k prospěchu jiného

- ▶ Upotřebí-li někdo cizí věc k prospěchu jiného, aniž má úmysl obstarat cizí záležitost, a není-li dobře možné domoci se vydání této věci, může vlastník věci po něm požadovat náhradu hodnoty, kterou věc měla v době upotřebení
- ▶ Kdo učiní za druhou osobu náklad, který tato osoba byla povinna učinit sama, má právo požadovat náhradu
- ▶ Obětuje-li se něčí věc v nouzi, aby se odvrátila větší škoda, dá každý, kdo z toho měl užitek, poškozenému poměrnou náhradu

- ▶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- ▶ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, dostupná např. na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- ▶ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>
- ▶ Komentáře Wolters Kluwer a C. H. Beck